

Історія створення та сучасний стан колекції рідкісних та цінних видань НБ: досвід роботи

Білоцька О.М.,
директор наукової бібліотеки

Історична довідка

Питання збереження бібліотечних фондів, а особливо рідкісних і цінних видань – дуже важливе.

У другій половині 70-х роках ХХ ст. тенденція активізації цілеспрямованої роботи з рідкісною книгою мала загальносвітовий характер. Про це свідчить робота двадцятої сесії ЮНЕСКО в Парижі в 1978 р., на якій зверталось увагу на збереження культурних цінностей, зокрема "рухомих культурних цінностей".

У листопаді 1979 р. Рада Міністрів СРСР прийняла спеціальну постанову про збереження творів мистецтва і предметів старовини, що представляють художню цінність. Дана постанова повною мірою відносилася і до пам'яток книжкової культури.

Наприкінці 80-х рр. фахівцями Науково-дослідного відділу рідкісних книг Державної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна була сформульована задача створення загальносоюзного фонду книжкових пам'яток. Починає формуватися спеціалізований банк даних про фонд книжкових пам'яток. Враховуючи необхідність вдосконалення роботи з рукописними і стародруками, рідкісними і цінними виданнями в січні 1989 р. у Ленінграді на черговому засіданні Всесоюзного бібліотечного ради при Державній міжвідомчій бібліотечної комісії (ГМБК) СРСР розглядалася роль бібліотек у збиранні, збереженні і використанні пам'яток вітчизняної культури. Вперше в СРСР було зроблено обговорення цієї проблеми на такому високому рівні. Переслідувалася мета узагальнити підсумки діяльності бібліотек країни по збиранню, збереженню та використанню письмових і друкованих пам'яток культури народів СРСР, розглянути проблеми забезпечення збереження творів друку в умовах формування і використання єдиного бібліотечного фонду, дати

рекомендації щодо впорядкування, координації і вдосконалення цієї роботи.

У 80-х роках міжнародна спільнота звернула свою увагу на рідкісні фонди бібліотек. Так Міжнародною Федерацією бібліотечних асоціацій (ІФЛА) у 1984 році була ухвалена програма „Збереження та консервація” (РАС), спрямована на розроблення правил зберігання та використання бібліотечних фондів. ЮНЕСКО були ухвалені «Директиви можливих міжнародних дій щодо збереження бібліотечних матеріалів». ІФЛА разом з ЮНЕСКО розробила документ «Планування заходів щодо забезпечення готовності до стихійного лиха, природних катастроф та ліквідації їх наслідків у бібліотеках та архівах». У рамках цього проекту в багатьох країнах світу (СРСР, Франція, Канада, Японія, Індія) були створені національні програми щодо забезпечення збереження бібліотечних фондів.

З метою реалізації проектів збереження бібліотечних та архівних фондів у 1992 році було створено Програму ЮНЕСКО «Пам'ять світу», у рамках якої з 1995 року було засновано реєстр «Пам'ять світу», який є документальною спадщиною (документована колективна пам'ять народів світу), яка являє собою значну частину світового культурного надбання. Завдяки ній можна прослідкувати еволюцію думки, відкриттів та досягнень суспільства. Мова йде про спадщину минулого для нинішнього та майбутнього світового співтовариства. На цей час внесено всього 158 пам'ятників. Серед них - оригінальні грамофонні платівки із записом музики уругвайського композитора Карлоса Гарделя; золоті списки імператорських іспитів часів династії Цин і листи намібійського вождя Хендріка Вітбуя. У цьому списку є карти Російської імперії, Євангеліє Хитрово кінця XIV століття, а також рукописи і листування Ганса Хрестіана Андерсена, фільми братів Люм'єр, праця Миколи Коперника.

Українські пам'ятки декілька разів номінувалися на включення до міжнародного реєстру «Пам'ять світу». Так, 2005 р. на включення до реєстру були запропоновані:

- *Нікомедійське Євангеліє (кін. XII — поч. XIII ст.)*

- *Пересопницьке Євангеліє (1556-1561)*
- *Зібрання фонографічних записів єврейського музичного фольклору (1912-1947)*

Зберігається в Національній бібліотеці України імені В.І.Вернадського, Київ

- *ІРМОС: Колекція українських і білоруських нотолінійних ірмолоїв XVI-XVIII ст.*

Зберігається в *Українському католицькому університеті, Львів*
Пропозицію було відхилено.

Україна як молода незалежна країна долучилася до виконання міжнародних програм по збереженню фонду.

З 1992 року було прийнято понад 10 наступних документів:

- **Про затвердження Положення про Державний реєстр Національного культурного надбання:** Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серп.1992 р. № 466 ... До Державного реєстру заносяться: документальні пам'ятки - старовинні рукописи, рідкісні друковані видання.
- **Про обов'язковий примірник:** Закон України 1999 р.(зміни 2016 р.)
- **Інструкція «Про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання»,** затверджену Наказом Мінкультури №708 від 20.11.2001 (скасована)
- **Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за їх проведення:** Постанова Кабінету Міністрів України від 26 серп. 2003 р. № 1343 (останні зміни в 2013 р.)
- **Про проведення експертизи цінності документів:** постанова КМУ від 8 серпня 2007 р. № 1004
- **ДСТУ ГОСТ 7.87:2008 Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Книжкові пам'ятки.** Загальні вимоги
- **Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про значення культурної спадщини для суспільства:** Закон України від 19 вересня 2013 року № 581-VII

- **Про затвердження Положення про Експертну комісію з відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання:** Наказ Міністерства культури України від 30 жовтня 2014 р. № 919
- **Про приєднання України до Міжнародного центру вивчення питань збереження та відновлення культурних цінностей:** Закон України від 7 жовтня 2015 р. № 720-VIII
- **Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури - стратегії реформ:** Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2016 р. № 119-р
- **Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»:** схвалена розпорядженням КМУ від 23 березня 2016 р. № 219-р

...забезпечення збереження пам'яток національного та світового значення у бібліотечних фондах як складової світової культурної спадщини.

... створити Державний реєстр національного культурного надбання у частині «Книжкові пам'ятки України»

- **Про затвердження Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання:** Наказ Міністерства культури України від 14 червня 2016 року № 437

Ці важливі документи закріпили основи державної політики у розв'язанні проблем зберігання, реставрації та консервації бібліотечних фондів, відображення цінних і рідкісних видань з фондів українських бібліотек у міжнародних програмах.

Рідкісні та цінні видання у науковій бібліотеці ТДАТУ

Свій відлік часу існування наукова бібліотека університету розпочала з 1932 році разом із своїм навчальним закладом, який на той час був Інститутом із підготовки інженерів-машинознавців.

Про створення бібліотеки, комплектування її фондів з самого початку, мало що відомо. З архівних джерел відомо, що до війни фонд становив близько 65 тис. прим. На початку війни найцінніші 40 тис. книг було евакуйовано до Ашхабаду. Решта фонду залишились у підвалах інституту. Під час евакуації багато документів пропало, згоріло або було знищено. Після війни з Ашхабаду повернулась лише незначна частина – 5 тис. примірників.

Відновлення фонду почалося у 1943 році, коли м. Мелітополь було звільнено. Фонд бібліотеки створювався майже заново за рахунок придбань з приватних колекцій громадян міста, подарунків та уцілілих фондів міських бібліотек.

Книжкові надбання тих часів склали основу фонду рідкісних видань, які на сьогодні є перлинами фонду наукової бібліотеки. На жаль, у післявоєнні часи і пізніше, у 50-60-х роках питання збереження рідкісного фонду не вважалося занадто важливим. Післявоєнна відбудова народного господарства більше непокоїли думки людей. Частина рідкісного фонду знаходилась у підвалах і в подальшому була списана за ветхістю та непридатністю для користування. На жаль, раніше не всі бібліотекарі розуміли дійсну цінність фонду як матеріальної та духовної скарбниці для майбутніх поколінь.

Початок створення Колекції рідкісних і цінних видань (далі РЦВ) бібліотеки МІМСГ сягає у 1989 рік. У січні 1989 р. зав. бібліотекою брала участь у Всесоюзній науково-методичній нараді з питань рідкісних видань у фондах бібліотек вузів, яку проводила наукова бібліотека Ленінградського державного університету. Отримані рекомендації наради, визначили подальший порядок дій у цьому питанні.

У прагненні до вирішення важливого завдання виявлення, збереження рідкісних і цінних видань бібліотеки, виникла ідея створення нового підрозділу бібліотеки – відділу збереження фонду. Важливою функцією відділу було формування колекції РЦВ. До цього старовинні видання були розміщені у фондах різних відділів бібліотеки. Поступово було переглянуто фонди відділів та книгосховище нашої бібліотеки з метою відбору

рідкісних видань. В основу відбору було покладено хронологічний принцип, тобто час створення видання. Відбиралася література видана до 1945 року.

Спочатку було відібрано близько 400 видань. Усі вони були описані і включені до картотеки «Рідкісні видання». Поступово кількість цінних видань збільшувалася. Принципи відбору розширювалися: до них додалися факсимільні та репринтні видання, мініатюрні книги, сучасні видання, які мають поліграфічну, змістовну, краєзнавчу та інституційну цінність, галузеву спрямованість навчального закладу.

Поступово колекція РІЦ видань щороку збільшувалася. Збільшення рідкісних видань стало можливим завдяки вивченню бібліотекарями фондів книгосховищ, депозитаріїв та перевірок книжкових фондів.

В останні роки поповнення фонду РІЦ відбувається за рахунок дарчих видань. Викладачем університету Тищенко Ю.М. подаровано *«Сочинения Лермонтова с портретом его, двумя снимками с почерка и статьею о Лермонтове А.Н. Пытина», в двух томах (СПб., 1887); «Сочинения А.И. Герцена и переписка с Н.А. Захарьиной» (т.3) (1905г.); несколько томов полного собрания сочинений Л.Н. Толстого (1913 г.); сборник В. Серезникова «Чтец» (1926 г.) и «Справочник по номографии» под. ред. проф .Н.А. Глаголева (1937 г.)*

В зв'язку з реорганізацією у 2014 р. Запорізького коледжу ТДАТУ, НБ було передано цінні видання:

- **Атласъ плодовъ** [Текст]: Сто хромофотографированныхъ таблицъ съ изображеніемъ 110 лучшихъ или наиболее распространенныхъ въ России промышленныхъ сортовъ яблокъ, грушъ и косточковыхъ со 113 помологическими описаніями и 51 рисункомъ въ текстѣ. Вып. 1,2,3,4 / под общей ред. А. С. Гребницкаго. - СПб.: Изданіе Императорскаго Россійскаго Общества Пловодства: Экспедиція заготовленія Государственныхъ бумагъ, **1906.** - 588 с.
- **Новый Завѣтъ Господа** нашего Иисуса Христа и Псалтирь въ русскомъ переводѣ [Текст]. - СПб. : Синодальная типографія, **1909.** - 904 с. - Б. ц.

- **Бюсень, М.** Строеіне і жизнь нашихъ лѣсныхъ деревьевъ [Текст] / М. Бюсень ; пер. съ разрѣшенія автора А. Битриха ; под ред. Л. И. Яшнова. - СПб.: Изданіе Густава Фишера, **1906.** - 376 с.: со 100 рисунками в текстѣ. - Б. ц.

Сьогодні фонд «Рідкісних видань» налічує **2551** примірників книг і періодичних видань з усіх галузей знань українською, російською та іноземними мовами надрукованих з 1786 р. до 2016 року включно. Значну частину колекції становлять видання другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.

В результаті багатолітньої роботи були виділені колекції:

1. Книги видання до 1917 року (особливо цінні) – 209 прим.;
2. Книги видання 1918-1939 років – 915 прим.;
3. Книги видання 1940-1945 років – 145 прим.;
4. Видання іноземними мовами – 13 прим.

Основний документ, що визначає принципи та порядок формування фонду рідкісних видань НБ, це *«Положення про фонд рідкісних і цінних видань наукової бібліотеки ТДАТУ»*.

У *Положенні... визначено, що до фонду рідкісних і цінних видань включаються видання до 1950 року включно, які відповідають профілю навчального закладу або представляють цінність для бібліотеки*

Колекція складається з різних типів та видів видань наукової, довідкової, науково-популярної, виробничої та літературно-художньої літератури. В основному, це література з природничих, технічних та сільськогосподарських наук, літературознавства, російська художня література. Безумовно, враховуючи історичні реалії розвитку нашого регіону, у колекції переважають видання російською мовою, на другому місці – україномовна література (30), видання іноземними мовами мало чисельні.

Фонд рідкісних видань розміщений в окремії, ізолюваній кімнаті відділу формування фонду. Рішення про відокремлення цінних видань з основного фонду книгосховища було прийнято в 2013 році. Для розміщення фонду

використовується абетка розстановка документів. Проте, окремо виділені книжки-малютки, книжки великого формату, книжки аграрного профілю тощо. На фонд РІЦ та його частини згідно кодам створено паспорти.

Згідно нового «Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання», затвердженого наказом Міністерства культури України 14.06.16 року № 437, визначені основні групи документів для включення до Державного реєстру та порядок їх відбору. З фонду РІЦ НБ ТДАТУ до цих груп належать:

- **видання гражданським шрифтом (код групи – Гр) – 1**
До видань гражданського друку (шрифтом, який було введено в Росії для друкування книжок внаслідок проведеної 1708-1710 рр. Петром I реформи азбуки і друку) до 1800 р., належить прижиттєве видання відомого дослідника природи, географа і мандрівника, дійсного члена Петербурзької академії наук П.С. Палласа Описание растений Российского государства с их изображениями. 1786 р.
- **українські видання (код групи – Укр) – 1**
книги та періодичні видання, надруковані українською мовою протягом 1801–1922 років, незалежно від того, на якій території вони надруковані, та надруковані будь-якою іншою мовою протягом 1801–1860 років на території сучасної України;
До цієї групи належить Зуєв, М.Д. Сахаристыя вещества въ техникѣ и контролѣ сахарнаго производства [Текст]: в 2-хъ ч. / М. Д. Зуев. - К. : Изданіе Технической Конторы А. Буковинскій и Я. Сляскій, 1908. - 415 с. - Б. ц.
- **українські видання (код групи – УВ) - 35 н/42 прим.**
книги та періодичні видання, надруковані українською мовою протягом 1923–1945 років, незалежно від того, на якій території вони надруковані, та надруковані будь-якою іншою мовою протягом 1861–1945 років на території сучасної України;

До колекції входять 33 літературознавчі та художні видання, 4 навч. посібника тощо. Серед яких:

- **російські видання (код групи – РВ) – 29н./202 прим.**

книги та періодичні видання, надруковані будь-якою мовою протягом 1801–1925 років на території в межах сучасного державного кордону Російської Федерації, крім видань українською мовою, наведених у абзаці другому цього підпункту;

До колекції входять особливо цінні видання:

1. **Атласъ плодов.** Вып. 1, 2, 3, 4.- СПб., **1906.**
2. **Бюсгень, М.** Строеіе и жизнь нашихъ лѣсныхъ деревьевъ.-СПб., **1906.**
3. **Кернер фонъ-Марилаунъ А.** Жизнь растений. Т. 2. – СПб., **1903.**
4. **Неймайр М.** Исторія земли: [въ 2-х т.]. - СПб., **1903 - 1904.**
5. **Нечаевъ, А. В.** Кристаллографія: геометрическая, физическая и физико-химическая. - К., **1907.**
6. **Новый Заветъ** Господа нашего Іисуса Христа и Псалтирь. – СПб., **1909.**
7. **Фрувиртъ К.** Селекція кукурузы, кормовой свеклы и другихъ корнеплодовъ, масличныхъ растений и кормовыхъ злаковъ. Т. 2 - СПб., **[1914].**
8. **Энциклопедическій словарь** Брокгауза и Ефрона: [в 86-ти т.]. – СПб., **1890 - 1907.**

- **іноземні видання (код групи – ІВ) – 5**

книги та періодичні видання, надруковані будь-якою мовою протягом 1801–1900 років, незалежно від того, на якій території вони надруковані, крім видань, наведених у абзаці третьому цього підпункту

До колекції входять особливо цінні видання:

Хагер Х. Руководство къ фармацевтической и медико-химической практикѣ. Т. 1, 3-5. – СПб., **1889 - 1903.**

- **Колекції – книжкові пам'ятки (код групи – ККП)**

зібрання одиничних книжкових пам'яток та/або книги і періодичні видання, що в сукупності становлять цінний для держави (світу) історико-культурний об'єкт.

Критерії до визначення книг цієї групи не деталізовані, тому викликають багато питань.

Сам термін **книжкові пам'ятки** визначений ДСТУ ГОСТ 7.87:2008 СІБВС «**книжкові пам'ятки**» та Українською бібліотечною енциклопедією, як рукописні книги, стародруки, рідкісні та цінні видання 19-21 століття.

Серед бібліотекознавців та бібліотекарів-практиків йде постійна дискусія, яку книжку вважати рідкісною та цінною. Які критерії і параметри рідкисності та цінності, окрім року видання (до 1945р) необхідно застосувати до визначення цінності книги.

Відбираючи книги до фонду РІЦ, ми теж стикалися з такою дилемою. Знайомлячись з досвідом роботи інших бібліотек, можна зробити такий висновок - кожна бібліотека має свою методику відбору та формування книжкових колекцій. Визначення рідкисності та цінності видань не може бути єдиним і однозначним довічно. Це поняття історичне, тому зазнає постійних змін у процесі розширення та трансформації історичних знань та світогляду.

При визначенні рідкисності та цінності обов'язковим було врахування критерію — національно-територіального (краєзнавчого). До фонду також збираються документи, які набули значення цінних джерел та пов'язані з історією університету, з галузями знань, відповідних профілю підготовки фахівців в університеті. Вітчизняні та іноземні видання ХХ-ХХІ ст. комплектуються вибірково з урахуванням особливої історичної, наукової та іншої цінності окремого видання..

Фонд РІЦ видань з метою кращого зберігання комплектуються також факсимільними і репринтними виданнями, як при наявності оригіналів, так і при їх відсутності.

Факсимільні друки - відтворення даного конкретного примірника книги чи рукопису з усіма особливостями оригіналу (фактури, паперу, поміток на берегах, плям та ін.).

Репринтні видання — точне відтворення видання книги.

Така практика притаманна майже всім бібліотекам, тому що факсимільні друки є, певною мірою, також рідкісними й цінними і становлять специфічний тип видань у силу свого особливого цільового і читацького призначення. В фондах НБ ТДАТУ налічується 92 факсимільних та репринтних видання. До числа найбільш цікавих копій належить :

Антонович В.Б. Коротка історія Козаччини: з ілюстраціями і картою України = Коротка історія Козаччини: з примітками д-ра М. Кордуби / В.Б. Антонович. - **Репр. воспроизведение изд. 1912 г.** - К.: Україна, 1991. - 156 с.: портр. - (Книжковий архів).

Бантыш-Каменский Д.Н. История Малой России от водворения славян в сей стране до уничтожения гетманства: в 3-х ч. / Д.Н. Бантыш-Каменский. - Репр. воспроизведение изд. 1903 г. - К.: Час, 1993. - 656 с.

Боплан Г.Л. де Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансільванії разом з їхніми звичаями, способом життя і ведення воєн / Г.Л. де Боплан; Академія наук Української РСР, Археографічна комісія, Інститут історії, Інститут суспільних наук, Український науковий інститут Гарвардського університету. - **Репр. відтвор. вид. з руанського вид. 1660 р.** - К.: Наук. думка, 1990. - 256 с.: іл. - (Україна в міжнародних зв'язках: хроніки, мемуари, щоденники).

Маркевич А.И. Таврическая губерния во время Крымской войны: по архивным материалам = Известия Таврической ученой архивной комиссии (год девятнадцатый) № 37 / под ред. правителя дел Арсения Маркевича / А.И. Маркевич. - Репр. воспроизведение изд. **1905 г.** - Симферополь: Таврида, 1994. - 266 с. : рис., портр. - (Страницы истории Крыма).

А також дореволюційні видання *М. Грушевського, М. Драгоманова, Н. Карамзіна, Я. Новицького та ін..*

Детальне вивчення змісту фонду розпочалося з 2008 року, коли була створена в ЕК БД *Рідкісні і цінні видання*. На Методичній раді приймалося рішення про порядок внесення – спочатку особливо цінні, профільні для університету. На цей час внесено, практично всі видання – 1993 бібліографічні записи..

Головне завдання бібліотеки з даної проблематики – це забезпечення сучасного рівня роботи з розкриття колекції рідкісних і цінних видань: розвиток та удосконалення довідково-бібліографічного апарату, бібліографічне опрацювання книжкових пам'яток, удосконалення БД РІЦ в електронному каталозі, відображення тематичних колекцій у бібліографічних покажчиках та буклетах.

Вивчення фондів потребує копіткої роботи з кожним документом. У разі необхідності працівниками відділу проводиться *атрибуція видання* (встановлення автора анонімного твору), ідентифікація дефектного документа, встановлення вихідних даних тощо.

Дуже цікава *географія видань*. Найбільша кількість видань до революції 1917 р. видані у Санкт-Петербурзі (Петрограді) та Москві. Рідше трапляються книги, видані у Києві, Ростові, Харкові. Серед видавців та видавництв найчастіше зустрічаються прізвища А.Ф. Маркса, В.І. Губінського, К.Л. Риккера, В.М. Сабліна, І.Д. Ситіна, А.І. Мамонтова, В.С. Балашева також типографія товариства «Просвещение», «Общественная Польза», книгоиздательства «Заря», книгоиздательство студентов петровской сельскохозяйственной академии (1919), «Сеятель» Е.В. Высоцкого, «Красный печатник» та інші. Серед київських видавництв зустрічаємо типографії М.М.ФІГА (1901), Т.Г. Мейнандера, а також Издание технической конторы А.Буковинский и Я. Сляский в Киеве (1908 г.).

Печатки і штамп бібліотек наче розповідають про шлях книги до нашого фонду. Аналізуючи печатки на документах, можна визначити місце з якого книга потрапила до нашої бібліотеки. Найчастіше зустрічаються печатки *Таганрогского института механизации сельского хозяйства, Туркменского сельскохозяйственного института им. Калинина (Ашхабад), Узбекского университета (Самарканд), Среднеазиатского строительного института (Ташкент)*. Також на дореволюційних виданнях зустрічаються печатки *Фундаментальной библиотеки Вознесенской мужской прогимназии, Мелитопольской 1-й трудовой школы, Мелитопольской районной библиотеки*.

Видання «Энциклопедического словаря Брокгауза и Ефрона : [в 86 т.] (СПб,1890-1907 pp.) потрапило до нас з *Библиотеки Мелитопольского коммерческого училища*.

За п'ять останніх років в рамках науково-дослідної програми виявлення та вивчення рідкісних і цінних видань, фахівцями наукової бібліотеки проведена певна робота. у 2012 році до 80-річчя НБ з'явився перший буклет «*Золотий фонд наукової бібліотеки*», куди було включено особливо цінні перлини РІЦ. Це був своєрідний історико-бібліографічний екскурс в історію створення, видання та авторів цих книг. Також були підготовлені статті у збірках «*Наукова бібліотека ТДАТУ: практика роботи*»; у збірках конференцій; виступи на науково-практичних конференціях.

З 2014 року започатковано серію бібліографічних покажчиків серії *Золотий фонд наукової бібліотеки*, які розкривали РІЦ. У 2017 році НБ підготовлено історико-бібліографічний екскурс *Сільськогосподарська рідкісна книга у фонді наукової бібліотеки Таврійського ДАТУ*.

Наукова бібліотека ТДАТУ є головним методичним центром методичного об'єднання сільськогосподарських бібліотек Запорізької обл., куди входить 6 аграрних коледжів і 3 НДУ. Нами зібрано дані щодо рідкісних фондів в цих бібліотеках для створення *Зведеного каталогу РІЦ ЗТО СГБ*. Найбільша кількість подібних фондів зберігається у НТБ Мелітопольської дослідної станції садівництва імені М. Ф.Сидоренка ІС НААН України – понад 200 прим.(усі наукові видання), яка ще 2 року тому була НДІ. Найстаріше видання бібліотеки - книга

Д-р Ф.Борециус Бабочки Европы. Описание наиболее известных видов и руководство к собиранию и определению бабочек и их гусениц.- С.-Петербург - Москва, Издание Товарищества М.О.Вольф, 1904г.

Після втрати статусу НДІ, бібліотека не працює. НБ ТДАТУ зверталися до керівництва з проханням передати нам ці фонди, але отримали відмову. Така ж історія була з НДІ у Якимівці, який у 2012 р. реорганізовано, Сільськогосподарської

станції Інститут олійних культур НААН (м. Запоріжжя), де було просто списано 55 тис. фонду.

Фахівцями бібліотеки у 2017 році за допомогою АБІС «ІРБІС» завершено створення електронної бази даних **РВ «Рідкісні та цінні видання»**, яка налічує 1993 бібліографічних записів. Формування БД завершено, але ми бачимо помилки та прогалини в описі книжок, недостатність повної характеристики на книгу, тому виникає необхідність редагування БД, внесення додаткових відомостей (автографів, дарчих написів, екслібрисів, печаток, штампів та інших знаків на виданнях) та розширення ключових слів.

З 2017 року розпочато формування електронної бібліотеки рідкісного і цінного фонду (далі – РЦФ), до якої внесено 25 повнотекстових документів, аналоги яких є у друкованому виді у фондах НБ і такі, що є тільки в електронній формі. Документи до електронної бібліотеки РЦФ відбираються з урахуванням спеціальностей університету, а також краєзнавчі та історичні видання.

Книжкові пам'ятки є матеріальним символом духовної скарбниці людства, виявленням його колективної пам'яті, тому його вивчення, збереження і забезпечення доступу до нього сучасним та майбутнім поколінням є одним з найважливіших завдань бібліотеки.

Робота із вивчення «Фонду рідкісних видань» триває.